

Artikkeli julkaistu lopullisessa muodossaan Uudet lukutaidot -kehittämishojelman julkaisemassa teoksessa "Työyhteisöpolkuja uusiin lukutaitoihin" Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 16/2022

Tommi Nevala, Valveen elokuvakoulu, 2022

Kamerakynän pedagogiikka kehittää oppilaan medialukutaitoa ja edistää mielekästä oppimista

Se on monipuolinen, useita taitoja edistävä, oppilaita motivoiva, ajanmukainen ja yksinkertainen työväline oppimiseen. Se löytyy lähes jokaiselta meistä. Mikä se on? Vastausta voit miettiä seuraavan historiaosion ajan.

1800-luvun lopulla maailmaan syntyi uusi media nimeltä elokuva. Se mullisti monelta osin ihmisten tapaa hahmottaa ympäröivää todellisuutta. Tämä oli tosin vasta alkusysäys kehitykselle, joka jatkuu edelleen. Elokuvan keksimisen jälkeen on tullut lukuisia teknologioita, formaatteja ja media-alustoja, jotka ovat hyödyntäneet liikkuvaa kuvaa: mm. televisio, 3D, kotivideonauhurit ja -kamerat, tietokoneet, videopelit, mainonta, musiikkivideot, digipokkarit, internet, tosi-tv, YouTube, virtuaalitodellisuus ja älypuhelimet.

Varhaiset elokuvat olivat lyhyitä noin minuutin mittaisia kurkistuksia ja mielikuvia elämän eri osa-alueista. Aiheet olivat usein arkisia ja yksinkertaisia. Ranskalaisten Lumièren veljesten 1800-luvun lopun elokuvissa nähtiin mm. työläiset poistumassa tehtaasta, junan saapuvan asemalle, puutarhaa kastelemassa olevan miehen, joka joutuu jekutetuksi ja herrasmiehet pelaamassa korttia. Kamera pysyi koko elokuvan kuvausten ajan paikallaan. Lyhyestä kestostaan ja staattisuudestaan huolimatta liikkuvan kuvan vaikutus katsojaan ja informaation jakamiseen oli mullistava. Elokuvat olivat kuin eloon heränneitä impressionistisia maalauksia tai valokuvia. 120 vuotta sitten liikkuvan kuvan avulla ihmiset saattoivat kokea vierailun esimerkiksi Egyptin pyramidien luona tai Niagaran putouksilla ensimmäistä kertaa elämyksenomaisesti.

Nykyään lähes jokainen meistä kantaa mukanaan älylaitetta, jolla voi kuvata, editoida ja jakaa maailmanlaajuisesti sisältöjä kädenkäänteessä. Kuvaamme ja jaamme videota enemmän kuin koskaan aiemmin. Lapsiemme, sekä myös meidän oma maailmankuvamme muodostuu pitkälle liikkuvan kuvan muodostaman informaation välityksellä. Kirjoitamme videomuotoon niin hetket, muistot kuin muistiinpanot. Miksi emme kirjoittaisi vielä enemmän: geometriset muodot, runot, sanaluokat, tunnetaidot, fyysiset ja kemialliset ilmiöt ja historian kirjan sivujen tapahtumat on mahdollista esittää ja oppia kamerakynän avulla.

Liikkuvan kuvan käyttäminen oppimisen toiminnallisena välineenä on tänään helpompaa ja järkevämpää kuin koskaan aiemmin. Kamerakynän pedagogiikka tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia, joita on helppo yhdistää varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusasteen opetukseen. Kamerakynän pedagogiikka hyödyntää liikkuvaa kuvaa eri oppiaineiden, aiheiden ja ilmiöiden oppimisessa, havainnoinnissa ja tutkimisessa – toiminnallisena ja aktiivisuuteen kannustavana välineenä.

Mikä kamerakynä oikein on? Lähtökohtana on ajatus siitä, että videokamera voisi toimia perinteisen kynän tavoin. 1940-luvulla ranskalainen elokuvateoreetikko ja -ohjaaja Alexandre Astruc käytti elokuvan tulevaisuudesta nimitystä kamerakynän aikakausi. Ajatuksena oli, että kuvaamalla pystyisi ilmaisemaan inhimillistä ajattelua samalla tavalla kuin kynällä kirjoittamalla. Oppimiseen liitettynä kuvauslaitteen on mahdollista toimia niin ikään kuvallisen ajattelun välineenä. Tällöin oppilaiden omaa ajattelua on mahdollista tehdä näkyväksi. Koulussa ja päiväkodeissa kameraa voi käyttää kynän tavoin erilaisten ideoiden, ajatusten, käsitteiden, teorioiden ja vuorovaikutuksen tuottamiseen tekemällä muistiinpanoja ja havaintoja sekä ratkaisemalla ongelmia ja keräämällä todisteita. Teknologia tai tuotosten laatu tai

esteettinen arvottaminen eivät ole työskentelyssä ensisijaisia asioita. Kamerakynän avulla jo yhdessä oppitunnissa ehtii tehdä paljon.

Kamerakynän käytöllä on kaksi luonnetta. Ensinnäkin kamera voi olla väline omalle ilmaisulle. Tätä voi luonnehtia myös siten, että oppilas etsii ja ajattelee kuvatessaan. Toisaalta kamera voi olla väline työskentelyn reflektointiin. Tässä puolestaan kamera toimii objektiivisena tarkkailijana, ja kuvattu tilanne reflektoi oppilaan valintoja tai pienryhmän välistä vuorovaikutusta. Toki myös oma ilmaisu sisältää prosessin eri vaiheissa reflektiivisyyttä sekä omien ajatusten ja tunteiden tarkastelua ja tulkintaa. Kamerakynätehtävän suorittaminen sisältää yleensä sekä kuvaus- että katseluvaiheen. Näihin molempiin voi liittyä yksi tai useampi tehtävänanto. Kuvaamisen ja katselun painotus saattaa vaihdella tehtävän luonteen mukaan. Joissain yksilötehtävissä tuotoksen saattaa katsoa vain kuvaaja itse. Tuotos voidaan esittää myös toiselle oppilaalle, parille, pienryhmälle tai koko luokalle. Ennen kuvaamiseen ryhtymistä on tärkeää, että oppilas tai pienryhmä tekee strategian siitä, kuinka tehtävänantoa ja ongelmanratkaisua lähestytään: hyödynnetäänkö omaa tietoa asiasta ja etsitäänkö uutta tietoa sekä millä tavoin videon avulla tuotetaan ja ilmaistaan mielikuva tehtävään soveltuvasta vastauksesta.

Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa on medialukutaidon opetuksen ja oppimisen tueksi laadittu osaamisen kuvaukset, joissa mediaa lähestytään kamerakynän pedagogiikalle hyvin tuttujen osa-alueiden kuten tiedon välittämisen, vaikuttamisen, vastuullisuuden, vuorovaikutuksen ja luovan ilmaisun avulla. Kamerakynän avulla oppilaita on mahdollista ohjata käyttämään teknologiaa ja omia mediataitoja edellä mainituista lähtökohdista käsin edistäen oman ajattelun esille tuomista ja tiedon konstruointia. Oppimisesta tulee parhaassa tapauksessa mielekästä, hauskaa ja kokemuksellista sekä arkimaailman realiteetteja tukevaa. Näillä tekijöillä on positiivinen vaikutus oppilaan minäpystyvyyteen ja oppimismotivaatioon.

On jo pitkään tiedetty, että videoiden tekeminen osana koulutyötä on pedagogisesti monipuolista ja hyödyllistä. Tähän saakka tekniikka, laitteet, aikaresurssi tai kenties oma osaaminen ovat olleet esteenä. Kamerakynä-menetelmät ovat yksinkertaisia ja helposti lähestyttäviä. Niiden avulla videokameraa voi hyödyntää tavanomaisissa kouluaiheissa ja -tehtävissä ilman, että opettajan täytyy olla median ja teknologian moniosaaja. Sen sijaan, että tehtävät tehtäisiin perinteisen kynän avulla kirjan sivulle tai posteriksi luokan seinälle, ne kuvataan videomuotoon. Kamerakynän avulla on mahdollista toteuttaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaista toimintaa. Tässä mielessä kamerakynä on erityisesti tieto- ja viestintäteknologiaan, monilukutaitoon, vuorovaikutukseen sekä ajatteluun ja oppimisen taitoihin liittyvä väline. Työskentely vahvistaa osaltaan lasten mediataitoja ja mediakriittisyyttä, ja siitä on hyötyä myös koulun ulkopuolella arjen eri mediaympäristöissä toimimisessa.

Seuraavalla kerralla, kun luokassa opiskellaan verbejä, kuvatkaa erilaisia verbejä videolle ja arvuutelkaa niitä toisillenne. Samoin voi toimia värien, muotojen, kirjainten tai vuodenaikojen merkkien suhteen. Aloittaa voi hyvin pienestä ja yksinkertaisesta, mutta silti saavuttaa riemukkaita oivalluksia ja tuloksia. Kynällä oppii kirjoittamaan, kun sitä käyttää – näin myös kamerakynällä.

Tutustu aiheeseen lisää:

Kiesiläinen, Ismo (2017) Miten kamerasta tuli kynä – 1900 luvun elokuvateoria 2000-luvun elokuvakasvatuksen muotoilussa. Lähikuva 4/2017 s. 77 – 81

Kiesiläinen, Ismo (2017) Kamerakynän pedagogiikka – opettajan käsikirja.

Nevala Tommi, Kiesiläinen Ismo (2011) Kamerakynän pedagogiikka. Teoksessa Hakkarainen Päivi, Kumpulainen Kari (toim.), Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen.

Nevala, Tommi (2021) Mielekästä oppimista kamerakynällä – opas ja tehtäväkirja kamerakynän pedagogiikkaan.

Kamerakynäpakka – 52 ideaa opetukseen, <http://kamerakynapakka.blogspot.com>

Koulujen elokuvaviikko, www.elokuvaviikko.fi

Kaikki kuvaa EDU, <https://kaikkikuvaa.fi/edu/>

Valveen elokuvakoulu, www.kulttuurivalve.fi/elokuvan_oppimateriaalit